

Člověk ve společnosti

Osobnost člověka

V psychologickém významu vnitřní, duševní stránka člověka. Každý člověk je jedinečný, nenajdou se na světě dva lidé se stejnou osobností.

Strukturu osobnosti ovlivňují:

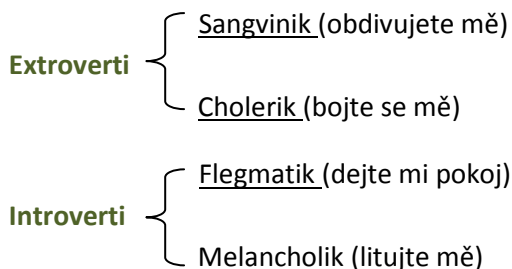
- 1.) dědičnost
- 2.) prostředí
- 3.) učení
- 4.) výchova

Strukturu osobnosti tvoří:

- 1.) schopnosti
- 2.) temperament
- 3.) rysy
- 4.) charakter

Schopnosti – psychické vlastnosti projevující se tím, že je člověk schopen naučit se určité činnosti, jestliže má výrazné schopnosti v určité oblasti = talent nebo-li nadání (hudební sluch, logické myšlení, představivost).

Temperament – soubor psychických vlastností projevujících se v reakcích člověka na vnější podněty, je vrozený, během života jej nelze změnit, pouze ovládat a usměrňovat; rozdělujeme čtyři temperamentové typy, každý má lepší i horší stránky, nikdo nepředstavuje čistý typ.

Rysy – výrazné povahové vlastnosti člověka (panovačnost, vytrvalost, úzkostlivost, náladovost).

Charakter – podstatné relativně stálé zaměření člověka vůči lidem, sobě, práci apod., založené na morálních zásadách; charakterové vlastnosti je možné ovlivnit výchovou a sebevýchovou, základ charakteru se utváří ve čtvrtém roku života.

Charakterové zaměření:

Altruismus – nesobeckost, nezištnost, zájem o druhé až za cenu ohrožení vlastního života

Egoismus – zájem hlavně o sebe, přirozený je nutný, nadměrný je nebezpečný (vede až k násilí)

Mezilidské vztahy

- Jejich povaha je určována:
- 1.) Lidskými vlastnostmi
 - 2.) Schopnostmi komunikovat
 - 3.) Slušným chováním

Komunikace je proces sdělování informací a dělíme ji na:

- 1) **Slovně** – verbálně (nutno mluvit k věci, srozumitelně, přiměřeně hlasitě, nepoužívat slovní vycpávky)
- 2) **Bezeslov** – nonverbálně a prostředky jsou:
 - a) vzdálenost těl – 4 zóny kolem člověka (do 60cm intimní [blízcí], do 120cm osobní [přátelé, známí], do 360cm společenská [neznámí lidé], nad 360cm veřejná [významné osobnosti])
 - b) mimika
 - c) řeč očí
 - d) gestikulace
 - e) tělesný postoj
 - f) komunikace dotykem
 - g) komunikace vzhledem
 - h) komunikace předmětem

Chování je ve společnosti upravováno normami:

- 1) **Právní norma** – zákony, porušování je trestné
- 2) **Morální norma** – zásady slušnosti, jejich porušení znamená ostudu, hanbu
- 3) **Etiketa** – souhrn společenských zvyklostí, chrání nás před trapasy

Konflikty a jejich zvládnutí

Názorový rozdíl v komunikaci - konflikty

- Konfliktní situace má dvě složky:**
- 1.) věcnou, racionální, rozumovou
 - 2.) emocionální, iracionální, citovou

Základní typy chování v situaci konfliktu:

- 1.) **Konfrontace** – obě strany agresivně prosazují svou, útočí na soupeře, neposlouchají jeho argumenty
- 2.) **Únik (popření)** – popření existence konfliktu, snaha vyhnout se mu
- 3.) **Řešení problému** – hledání cesty optimálního řešení konfliktu pro všechny – často kompromis

Sociální patologické jevy

Jevy škodlivé, ohrožující společnost, část podléhá trestnímu postihu (např. majetková kriminalita, násilná trestná činnost,...), část se ocitá na samé hranici zákona (např. závislost,...)

- Formy závislosti:**
- 1.) patologičtí hráči (gambleři)
 - 2.) alkohol
 - 3.) drogy

Socializace

Proces začleňování člověka do společnosti, z bytosti biologických se stává člověk společenský, probíhá celý život

- 1) Sympatie a citová nákaza – probíhá mechanicky, člověk je ovlivněn prostředím, ve kterém se nachází
- 2) Nápodoba – neprobíhá mechanicky, ale výběrově
- 3) Sugesce – přejímání názorů

Sociální skupiny

Dvě nebo více osob, které jsou spojeny ve vzájemných vztazích (např. školáci, sportovci,...)

Azylanti – uprchlíci žádající o trvalý pobyt v nové zemi, ne ve vlastní, jsou prokazatelně ohrožováni

Důvody emigrace:

- politické poměry
- ohrožení existence válkou, hladem,...
- ekonomické = nízká životní úroveň

Víra a ateismus

Víra – přesvědčení o něčem, kde neexistují přesvědčivé důkazy.

Ateismus – vědecky zdůvodněné popírání náboženství, nevíra v Boha, nadpřirozený život.

Sekty

Náboženské i nenáboženské skupiny

Znaky:

- panovačný vůdce
- naprostá oddanost
- víra ve vlastní pravdu
- jasná pravidla

Příčiny vstupu do sekt:

- potřeba podpory
- nespokojenost s vládou
- životní neúspěch
- osamocenosť
- strach z budoucnosti

Pozitivní stránky: odmítání drog, alkoholu, ochrana přírody,...

Členové sekt: lidé kolem 20ti let

Například: Světci Jehovovi, Háve Krišna, Moorovci

Křesťanství

Vzniká v Jeruzalémě, Palestině v prvním století našeho letopočtu, nejprve pronásledování, v roce 313 císař Konstantin I. Veliký vydal Edikt Milánský, kterým zrovnoprávnil křesťanství s ostatními náboženskými kultury. Na konci 4. století se křesťanství stává oficiálním náboženstvím.

Symbol kříž, svatá kniha bible, nejvýznamnější svátek velikonoce.

Polovina 11. století rozdělení na 2 větve:

Západní	Východní
<ul style="list-style-type: none">- katolické- centrum Řím- v čele Papež- jazyk latina <p>- v 16. století se od katolíků oddělují evangelíci</p>	<ul style="list-style-type: none">- pravoslavné- centrum Cařihrad (Konstantinopolis)- v čele Patriarcha- jazyk řečtina

Judaismus

Vzniká 2000 let před naším letopočtem v Jeruzalémě, židovské náboženství, svatá kniha Starý zákon (nejvýznamnější Tóra, 5 knih Mojžíšových), symbol 6ti cípá hvězda podle krále Davida, kostel Synagoga.

Islám

Druhé největší světové náboženství, vzniká v 7. století našeho letopočtu na Arabském poloostrově, zakladatel je Mohamed, vyznavači jsou muslimové, bůh je Alláh, symbol půlměsíc, svatá kniha Korán, kostel je Mešita s věží Minaret.

Povinnosti muslima: 5x denně se modlit k Mekce, dobročinnost, 1x za život pouť do Mekky, zákaz alkoholu a masa, mnohoženství, právo šířit víru i mečem (sv. Válka Džihád).

Buddhismus

Vzniká v Indii, 6. století před naším letopočtem, tzv. ateistické náboženství – bez boha, víra v mravní řád a mravní dokonalost, zakladatel Buddha, důležité meditace.

Cíl meditace: duše se má po smrti rozplynout do stavu věčné blaženosti – nirvána

Hinduismus

Vzniká v Indii asi 1500 před našim letopočtem, dělení společnosti do kast (uzavřených společenských vrstev), velký důraz na rodinu, nejdůležitější obřady doma, víra nejvyššího boha Bráhmou, víra v reinkarnaci, karma = čin, skutek, více zlých skutků -> převtělené do nižší kasty a naopak, nejstarší texty vědy.

Vznik státu

Pravěk

- Prvobytně pospolná společnost, stát neexistuje, lidé žijí v tlupách, mají vše společné
- **Neolitická revoluce** – přechod od lovu a sběru k chovu a zemědělství
- Dělna práce (zemědělci, řemeslníci, obchodníci)
- Vznik majetkové a sociální nemovitosti
- Potřeba ochrany majetku, území

Vznik státu

- Vzniká se vznikem soukromého vlastnictví, společenských tříd, v době rozpadu první pospolné společnosti
- Nejstarší státy 4000 let před naším letopočtem – Egypt, Mezopotámie, Čína, Indie

Stát

- Organické spojení lidí usazených trvale na určitém území pod vlastní svrchovanou vládou
- Stát není podřízen žádnému vyššímu orgánu, může však dobrovolně převzít závazky vyplývající z členství v nadstátních organizacích (například Evropská Unie)

Území státu

Zahrnut suchozemský prostor, plochu vnitřní a pobřežních vod, prostor pod nimi a vzdušný prostor nad nimi

Funkce státu

- 1.) Politická
- 2.) Vojenská
- 3.) Hospodářsko-organizační
- 4.) Kulturní

Forma státu

(státní řízení)

- Politický režim státu
- Uspořádání společenských a státních organizací

- 1.) **Republika** – v čele osoba volená
- 2.) **Monarchie** – jediuvláda
 - a.) dědičná
 - b.) volební
- 3.) **Diktatura** – hlava státu samojmenována

REPUBLIKA

(Respublica – věc veřejná => organizace a řízení státu jsou věcí všech plnoprávných obyvatel)

První republika byla římská v 6. století před naším letopočtem.

- Druhy republik:
- 1.) **Parlamentní** – těžiště moci spočívá v parlamentu, prezident je hlava státu a reprezentativní osobností, je volen parlamentem
 - 2.) **Prezidentská** – prezident volen přímo lidem, závislý vůči zákonu (právo VETA)

MONARCHIE

(Ústava)

- 1.) **Konstituční** – na řízení se podílí občané prostřednictvím parlamentu, monarcha je hlavou státu a zástupcem
- 2.) **Absolutní** – panovníkova moc je neomezená
- 3.) **Stavovská** – na panovnické moci se podílejí určité vrstvy společnosti – stavy (měšťané, šlechta)
- 4.) **Dualistická** – existuje parlament, ale panovník si nechává moc v určité oblasti (hlavně vojenství)
- 5.) **Tyranie** – jedinec vládne bez ohledu na mínění ostatních, jeho vláda je založena na holém násilí

Současné Evropské monarchie (2008)

Andora, Belgie, Dánsko, Lichnštejnsko, Lucembursko, Monaco, Nizozemí, Norsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie

OLIGARCHIE

(Skupinová vláda)

Všechnu moc ve státě má v rukou úzká skupina lidí, příslušenství k ní je dědičné, mezi sebou mohou mít rovnoprávné postavení, ostatní obyvatelstvo přístup k moci nemá.

DIKTATURA

(Samovláda)

Neomezená moc jedince nebo třídy, patří k totalitním formám vlády, totalita = násilná, vynucená, nadiktovaná jednota, formálně si udržuje znaky demokratického systému, ve skutečnosti omezování demokratických práv a svobod. Vzniká:

- 1.) Násilným převratem
- 2.) Postupným zneužitím moci skupinou

V Evropě 20. Století existovaly dva totalitní systémy:

- 1.) Fašismus založen na rasizmu
- 2.) Komunistická diktatura proletariátu založena na nesmiřitelném třídním boji

TEOKRACIE

Stát je pokládán za výtvar Boha, osoba stojící v čele státu je považována za vykonavatele boží vůle.

Státy podle struktury

- 1.) **Jednotné** – stát má jedno řídicí centrum
- 2.) **Složené** – stát je svazkem dvou nebo více státních celků, podle stupně jejich samostatnosti rozlišujeme:
 - a) **Federace** – pevný svazek států, zákony schválené federativním orgánem automaticky platí na území všech členských států
 - b) **Konfederace** – volný svazek států, zákony schválené konfederativním orgánem platí na území členských států až po schválení místními parlamenty

Demokracie

(Démós = lid Krátos = vláda)

Vláda lidu, v různých dobách chápána různě

Umožňuje všem plnoprávním občanům podílet se na řízení státu za

- a) **přímo** – referendum
- b) **nepřímo** – volbou zástupců

Vlivy na vývoj demokracie

- 1.) **Řecko, Athény** - 6. století př. n. l. – nevyšší úředník Solón zavedl reformy umožňující svobodným mužům starším 20ti let (ne otrokům) podílet se na správě státu, rozdělil je do čtyř skupin podle majetku (čím větší majetek, tím větší politická moc).
- 2.) **Řím** – 6. století př. n. l. – král Servio Tullio zavedl obdobné reformy jako Solón v Athénách, tzv. Serriovské zřízení.
- 3.) **Britský parlamentarismus** – 1215 – král Jan Bezzemek přinucen podepsat Velkou listinu svobod (Magna charta liberátum), která omezovala moc krále.
- 4.) **Demokratické myšlenky** – v dílech Tomáše Štítného (učení o svobodě vůle), Jana Husa (rovnost lidí před bohem) a Petra Chelčického (kritika tradičního rozdělení společnosti na 3 strany – šlechta, církev, poddaní).
- 5.) **Posun v chápání demokracie** – v době osvětenství (18. století) – Jean Jack Rousseau – všichni lidé jsou si od přírody rovni, nerovnost pouze v míře rozumu, zdraví, povah => požadavek stejných práv a svobod pro všechny (poprvé uplatněno v ústavě USA 1787).
- 6.) **Francouzská buržoazní revoluce** (konec 18. století) – Deklarace práv člověka a občana – předloha k ústavním zákonům Evropských zemí, vyhlašuje řadu přirozených a neodvolatelných práv (rovnost před zákonem, svoboda majetku, projevu, náboženství...)
- 7.) **První a druhá světová válka** – narušení demokratického vývoje

Základní rysy demokracie

- Pluralitní politický systém (tvořen několika stranami)
- Svoboda všech občanů a rovná práva před zákony
- Svoboda volby
- Ochrana menšin
- Postavení a pravomoc státních orgánů jednoznačně vymezeny ústavou

Demokracie 20. století

Záležitost celosvětová, v roce 1920 na ochranu míru a bezpečnosti vznikla Společnost národů, nezabánila však druhé světové válce, proto zaniká. 26. 6. 1945 v San Francisku vzniká **OSN** (Organizace spojených národů).

Jazyky OSN: angličtina, francouzština, španělština, ruština, čínština

Zásady OSN

- 1.) Udržovat mezinárodní mír a bezpečnost
- 2.) Pokojné řešení mezinárodních sporů
- 3.) Společná účinná obrana proti útočníkovi
- 4.) Rovnost členských států
- 5.) Svrchovanost

- Tyto zásady formuloval již v 15. Století český král Jiří z Poděbrad –

Orgány OSN

- 1.) Valné shromáždění – ze všech členských států po 5ti zástupcích, dohromady ale pouze jeden hlas
- 2.) Rada bezpečnosti – 15 členů, 5 stálých s právem VETA (USA, Francie, Rusko, Čína, Velká Británie), +10 volených na 2 roky
- 3.) Hospodářská a sociální rada
- 4.) Mezinárodní soudní dvůr
- 5.) Sekretariát – generální tajemník a potřební zaměstnanci (cca 25 000)

Všeobecná deklarace lidských práv

Zpracovaná v roce 1948 komisí pro lidská práva OSM. Způsob, jakým jednotlivé státy zabezpečují svým občanům práva a svobody obsažené ve všeobecné deklaraci, je právním měřítkem pro posuzování úrovně jejich demokracie.

- Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni
- Každý má všechna práva a svobody stanovené Deklarací
- Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost
- Nikdo nesmí být držen v otroctví, nevolnictví
- Všichni si jsou před zákonem rovni
- Každý má právo volně se pohybovat a svobodně volit bydliště
- Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti
- Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství
- Každý má právo na odpočinek a zotavení
- Každý má právo na vzdělání

Česká republika

Jednotný demokratický a právní stát. 28. 10. 1918 – vznik ČSR, 1. 1. 1993 – vznik ČR.

Státní symboly ČR

1.) Znak

- Velký státní znak** – od roku 1920, složitá kombinace znaků všech historických zemí tvořících ČSR (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko, Podkarpatská rus, Těšínsko, Opavsko, Ratibořsko-Hlučínsko); vedle velkého existoval znak střední, pouze znaky nejdůležitějších zemí, po druhé světové válce pouze malý znak, od roku 1990 znovu velký. Současný od roku 1993, slouží k reprezentacím, označování budov státních úřadů.
- Malý státní znak** (dvouocasý korunovaný stříbrný lev v červeném poli) – od roku 1918 se znakem Slovenska na hrudi. Užití na mincích, razítkách státních orgánů.

2.) Státní vlajka

3.) **Státní barvy** (trikolora) – červená, modrá, bílá

4.) **Standarta prezidenta republiky** – označuje místo pobytu prezidenta, je vyobrazen velká státní znak a heslo „Pravda vítězí“.

5.) **Státní pečeť** – kulatý tvar, velký státní znak, název republiky, užívá se k ověřování mezinárodních smluv a dalších významných dokumentů, pečidlo má prezident republiky

6.) **Státní hymna** – text Josef Kajetán Tyl, hudba Škroup

Ústava

Základní zákon státu, nová ústava se přijímá tehdy, když dosavadní nevyhovuje danému stupni společenského vývoje.

Vývoj naší Ústavy

1918 – prozatímní ústava, vychází ze zákonů Rakousko-Uherska

1920 – ústava ČSR (Demokratické republikánské zřízení, prezident hlava státu)

1948 – lidově demokratická ústava (vítězství KSČ)

1960 – ústava ČSSR (socialistická, vedoucí úloha KSČ a lidu)

1989 – úprava ústavy z roku 1980, vyňat článek o úloze KSČ

1993 – ústava ČR (8 hlav + listina základních práv a svobod)

Děla moci ve státě

- 1.) **Zákonodárná** – schvaluje a vydává zákony
- 2.) **Výkonná** – zajiřuje provádění zákonů (vláda, prezident)
- 3.) **Soudní** – rozhoduje spory (soudy)

Politický systém ČR

POLITIKA

- je řízení věcí veřejných

- má dvě vlastnosti:
- 1.) Obecný dopad
 - 2.) Mocenský dopad (stát má mocenské prostředky k vynucení politických rozhodnutí)

Politická participace – politická účast

Politický systém pluralitní - systém více politických stran

Politický systém – všechny aktivity, které souvisejí s vykonáváním politiky = instituce, které zprostředkovávají vztah mezi lidmi a vládou (orgány státní správy, obecní úřady, místní samosprávy, zájmové organizace, veřejné mínění, volby, volební kampaně).

Politické strany

Jsou dobrovolné organizace občanů, které usilují o získání účasti na státní moci. Sdružování v politických stranách je dobrovolné. Politické strany jsou registrovány na ministerstvu vnitra. Členem strany od 18ti let.

Založení politické strany:

- 1.) petice s podpisem 1000 občanů, kteří se vysloví pro politickou stranu
- 2.) stanovy politické strany – registrace u ministerstva vnitra

Zánik politické strany:

- 1.) zákaz/pozastavení činnosti politické strany Nejvyšším soudem ČR
- 2.) z vlastního rozhodnutí

Povinnosti politických stran:

- 1.) každoročně musí předkládat finanční zprávu a přehled majetku

Funkce politických stran:

1.) Artikulace a agregace zájmu politických stran

- Do svého programu zahrnují množství zájmů
- Zaujímají stanovisko ke všem politickým problémům

2.) Mobilizace voličů

- Snaha přimět voliče k tomu, aby zaujali politický postoj svou účastí ve volbách

3.) Výběr a příprava politiků

- Od komunální až po mezinárodní úroveň

4.) Vytváření vlády a správy

Rozdělení podle politických stran:

- 1.) Podle místa v politickém spektru (pravice, levice)
- 2.) Podle ideologií (liberální) = svobodné uplatnění jednotlivce

Odluka politických stran od státu = nesmí být organizovány na pracoviřtích, ve školách, armádě, státních orgánech...

Augiášův chlív = nepředstavitelný nepořádek

Koalice a Opozice

Koalice

- Účelové sdružování politických stran (obvykle jí tvoří strany, které získaly nejvíce hlasů - tvoří ji strany, které mají blízké programy a případné rozpory řeší jednáním)

Opozice

- Představitelé politických stran, kteří nesouhlasí s politikou vlády -> kritizuje vládní politická rozhodnutí.
- V parlamentu vystupuje zcela svobodně

Aspekty	LEVICE	PRAVICE
Priority	Sociální politika a jistoty	Podpora podnikatelských aktivit
Stát	Sociálně odpovědný silný stát	Minimalizace kompetencí státu (minimální stát) = ochrana osob a majetku
Rovnost	Rovnost výsledku	Rovnost příležitostí
Ekonomie	Regulace trhu Státní ochránářství	Degradace trhu Liberalizace
Ekonomické priority	Odstranění nezaměstnanosti	Snížení inflací (znehodnocování peněz)
Společnost	Rovnost	Oddělení

Volební právo

- a) Všeobecné volební právo: **1.)** aktivní = právo všech volit od 18ti let
2.) pasivní = právo být zvolen, od 21 let poslanec, od 40ti let senátor
- b) Rovné volební právo – každý hlas je stejně důležitý
- c) Přímé volební právo – každý volí sám za sebe, nelze zastoupit
- d) Tajné volební právo – projít za plentou, orazítkované obálky, zabezpečená urna (volební schránka)

Funkci lze získat:

- Rodem
- Jmenováním (např. u Ústavních soudců, jmenování prezidentem republiky)
- Konkurzem
- Losováním
- Aklamace (hromadně projevený souhlas)
- Plebiscit (všelidové hlasování)
- Ex offio (z moci úřední) např. získaným obhájcem

Druhy voleb

- 1.) Komunální volby (obecní zastupitelství)
- 2.) Parlamentní volby **a) do poslanecké sněmovny** (poslanec od 21 let)
b) do senátu (od 40ti let)
- 3.) Prezidentské volby

Volební systém

Vycházejí z tradic a zvyklostí dané země. Do senátu se volí kombinovaným systémem.

1.) VĚTŠINOVÝ volební systém = **MAJORITNÍ** (Heslo: „Vítěz bere vše“)

- a) Systém relativní většiny – vítěz má nejvíce procent hlasů, ale nemusí přesáhnout polovinu
- b) Systém absolutní většiny – vítěz minimálně **50% + 1 hlas**
- c) Kombinovaný systém – dvě kola => první podle absolutní, druhé podle relativní

2.) PROPORCIONÁLNÍ volební systém = **POMĚRNÝ** (Heslo: „Čím víc hlasů, tím víc mandátů“)

- a) Straně připadá tolik křesel, kolik odpovídá jejímu počtu odevzdaných platných hlasů (kolik % tolik hlasů), posílají se do poslanecké sněmovny

Výhoda u proměnného systému je, že mají šanci i malé politické strany (hlasů stran, které získali do 5%, se rozpočítávají mezi úspěšné strany). Nevýhoda proměnného systému je nestabilita.

Politické ideologie

LIBERALISMUS (z latinského liberty = svoboda)

Vznik v Anglii 17. století (průmyslová revoluce), hájí zájmy rozvíjející se buržoasie, která potřebuje uvolnit pracovní sílu z venkova do měst, liberální politika žádá tzv. liberální stát = zajišťuje ochranu osob a majetku + stabilitu systému.

KONZERVATISMUS (z latinského conservare = uchovávat)

Anglie 18. století, prosazuje šlechta a církev, podstata = snaha uchovat dosavadní politický sociální a ekonomický řád -> nic měnění.

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE (nejstarší politická strana u nás – 1878 československá soc. dem. strana dělnická)

První projevy = utopičtí socialisté, v 19. století obhajuje dělnictva -> postupně všech pracujících, zpočátku chce odstranit kapitalismus, zatímco po druhé světové válce prohlubuje kapitalismus ve smyslu zlepšování života pracujících a zcela se odpoutává od Marxistické tradice.

SOCIALISMUS (z latinského socialis = společenský)

Podstata = ideál spravedlnosti a bratrství -> znamená podřízení individuálních cílů celospolečenským zájmům, takže cílem je vítězství obecného dobra (všichni se budou mít dobře), odmítá soukromé vlastnictví výrobních prostředků a volnou konkurenci.

Právo, řád a spravedlnost

Právo je soupis předpisů, norem a pravidel, podle kterých se organizuje a řídí lidská společnost (=> právní předpisy určují, jak se členové společnosti mají chovat) => právo je vynutitelná státní moc.

Nejstarší forma práva:

1.) **Zvykové** (obyčejové) - forma nepsaných pravidel

2.) **Psaná forma práva**

- a) **Nejstarší zákoník Babylónie** (Mezopotámie) Chammurapiho zákoník – princip odvety (oko za oko, zub za zub)
- b) **Starověký Řím** – zákon 12cti desek
- c) **Východořímská říše** – císař Justiniánus I. nový občanský zákoník (Corpus Juris Civilis)
- d) **Velká Morava** – zákon „sudnyj ljudem“ (9. Století ve staroslověnštině), princip odvety
- e) **Václav II.** – horní zákoník
- f) **Karel IV.** – založil univerzitu (právnícká fakulta), zrušil tzv. ORDÁLY (boží soudy – dokazování viny přísaháním na žhavé železo, hození svázaného do vody) => ve středověku vede soudy církev
- g) **16. Století** – první právní normy, které upravují státní organizaci (Zemská zřízení království českého)
- h) **Viktorin Kornel ze Všehrd** – spis „O právech, sudiech i o dskách Země české | Knihy devatery“, porovnává české a německé právo, zemské desky zachycovaly pozemkové držby
- i) **18. Století Marie Terezie a Josef II.** – nový trestní kodex, omezeno mučení
- j) **Velká francouzská revoluce (1789)** – heslo: „rovnost, volnost, bratrství“, všichni jsou občané => požadavek jednotlivého právního řádu pro všechny = základní princip moderního práva
- k) **Od 18. Století právní normy v dnešní podobě** – 1811 obecní „zákoník občanský“

Právní řád – souhrn všech pramenů práva, které platí v určitém státě

Shoda se zákonem (zákonnost) = **legalita**; není-li v rozporu se zákonem, je legální

Spravedlnost je takový stav věcí, který je žádoucí a odpovídá právům člověka ve společnosti.

Základní členění práva

Subjektivní právo	Objektivní právo
Souhrn dovoleného chování v právním vztahu	Soupis všech obecně závazných pravidel chování
- právní možnost se určitým způsobem chovat (každý má možnost volby, zda bude nebo nebude své subjektivní právo vyžadovat) => znamená právo něco konat/nekonať, obdržet/požadovat...	- písemné vyjádření všeho co smím/nesmím/musím => je závazné pro všechny => nutnost respektovat i když subjektivně máme jiný názor

Právní způsobilost

Způsobilost mít práva a povinnosti – od narození až do smrti, naše právo počítá i s právní subjektivitou (nárokem) dosud nenarozeného dítěte (význam při dědictví)

Způsobilost právním úkonům – v plném rozsahu od 18ti let, lze upravit uzavřením manželství (musí povolit soud) od 16ti let

Vztah mezi občanem a státem

- 1.) Občané mohou činit všechno, co jim zákony výslovně nezakazují (neznalost zákona neomlouvá)
- 2.) Stát může konat jediné to, co mu zákony výslovně dovolují

Moc soudní

Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy. Zákonem je řečeno, že soudci jsou při výkonu své funkce zcela nezávislí a rozhodují nestranně.

Soustava soudů

- Čtyři stupně:
4. Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud (v Brně od roku 2002)
 3. Vrchní soudy (Praha a Olomouc)
 2. Krajské soudy + Městský soud v Praze
 1. Okresní soudy + Městské soudy v Brně a Ostravě + Obvodní soudy v Praze

Ústavní soud

Zcela samostatný, dohlíží na dodržování ústavnosti -> má pravomoc zrušit zákon, je-li v rozporu s Ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou. Máme 15 ústavních soudců jmenovaných na 10 let, jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem senátu.

Soudy rozhodují

V trestním právu	V občanském právu
V trestním řízení se rozhoduje o vině obžalovaného. Před soudem je obžalovaný a jeho obhájce, státní zástupce (žalobce) a svědci. Soud vynáší rozsudek veřejně jménem republiky.	Upravuje občanskoprávní vztahy mezi občany navzájem, mezi fyzickými a právnickými osobami a mezi nimi a státem.

Občanské právo

- **Fyzická osoba** – občané, kteří vystupují jako jednotlivci, kteří mají právní subjektivitu (můžou se rozhodovat) a jsou způsobilí k právním úkonům
- **Právnická osoba** – společenské útvary, organizace, společnosti (politické strany, bytová družstva, nadace, obchodní společnosti), musí mít pevnou vnitřní organizaci (stanovená pravidla, na kterých fungují) na nichž se účastníci dohodli a která je písemně zachycena v určitém dokumentu (stanovy, status organizace)
 - **Korporační** – sdružení k určité činnosti (zájmová sdružení, družstva, politické strany)
 - **Nadační** – fondy (Kapka naděje...)

Občanský zákoník upravuje jako základní pramen občanského práva:

- 1.) **Vlastnické právo** = věcné (vztahy k nějakému majetku)
- 2.) **Závazkové právo** (smlouvy)
- 3.) **Dědické právo**

Vlastnické právo

(věcné)

Zaručuje oprávněnému vlastníkoví předmět svého vlastnictví držet, užívat a nakládat s ním (prodat, zničit, darovat). Vlastnické právo požívá nejvyšší ústavní ochranu. Zbavit nebo vyvlastnit něčího vlastnictví lze jen za výjimečných okolností, a to když je to ve veřejném zájmu a podle zákona.

Vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje (každý vlastník musí respektovat vlastnictví druhého -> sousedské vztahy). Sousedy podle zákona není možné obtěžovat hlukem, prachem, zápachem, světlem i stíněním, vnikáním chovného dobytka na pozemek, odpady...

Postup při nalezení věci – nalezenou věc je nálezce povinen odevzdat oprávněnému vlastníkoví nebo státnímu orgánu (obecní úřad – uloženo 1 rok pak propadá státu, nebo policie). Nálezce má právo na 10% z nálezného. Vlastnictví lze nabít kupní, darovací nebo jinou smlouvou (například výhra), děděním popřípadě rozhodnutím státního orgánu.

Formy vlastnictví

- 1.) Podílové spoluvlastnictví** – jedna věc má více vlastníků, o věci rozhoduje většina (i o hospodaření)
- 2.) Společné jmění** – majetek, který nabyli manželé, při rozvodu se vychází z předpokladu, že podíly obou manželů jsou stejné (lze upravit smlouvou před i v průběhu trvání manželství – předmanželskou smlouvou), do společného jmění nepatří majetek nabytý před manželstvím, dědictví, dary a majetek získaný restitucí.

Dědické právo

Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele (ten, po kom dědíme). Dědit lze ze zákona, ze závěti nebo oběma způsoby. Odmítnout dědictví lze ústním prohlášením u soudu nebo písemným prohlášením zaslaným soudem. Odmítnutí dědictví nelze odvolat.

Převod dluhu	Vydědění
Dědic odpovídá za zůstavitelovy dluhy do výše ceny nabytého dědictví a za přiměřené náklady za pohřeb. Dědická nezpůsobilost – kdo nedědí (nemá nárok na dědictví) = ten, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželů, dětem nebo rodičům anebo se dopustil zavrženíhodného jednání proti poslední vůli zůstavitele. Dědictví je možné pokud zůstavitel dědici odpustil.	Zůstavitel může potomka vydědit když: <ul style="list-style-type: none">- Neposkytl zůstaviteli pomoc v nemoci, ve stáří a jiných závažných případech- Byl odsouzen za úmyslný trestní čin k odnětí svobody minimálně na jeden rok- Neprojevuje trvalý opravdový zájem o zůstavitele- Vede trvale nezřízený život

Dědění ze zákona

Čtyři dědické skupiny:

- 1.)** Manžel/ka a děti rovným dílem (nedědí-li některé dítě, dědí jeho díl jeho děti)
- 2.)** Nedědí-li potomci, dědí manžel/ka + zůstavitelovi rodiče + ti, kteří nejméně jeden rok žili před smrtí zůstavitele s ním ve společné domácnosti
- 3.)** Dědí sourozenci zůstavitele
- 4.)** Dědí prarodiče, nežijí-li, pak jejich potomci

Dědění ze závěti

Závět musí obsahovat den, měsíc a rok napsání. Napsána může být:

- a.) Vlastnoruční s vlastnoručním podpisem
- b.) Jiná písemná forma nebo napsána někým jiným (vlastnoruční podpis + dva svědci – potvrzují vůli zůstavitele)
- c.) Zůstavitel, který nemůže číst nebo psát – podepisují 3 svědci
- d.) Notářský zápis

Nezletilí starší 15ti let (mladší nemohou) – pouze forma notářského zápisu.

Neopomenutelní dědicové

Jsou to potomci. Nezletilí potomci (z každého manželství) musí dostat aspoň tolik, kolik je podíl ze zákona. Zletilí potomci musí dostat aspoň polovinu podílu ze zákona. Jestliže v závěti je stanoveno jinak, tak je tato část závěti neplatná (pokud nedošlo k vydědění potomku).

Rodinné právo

Upravuje vznik a zánik manželství, vztahy mezi manželi, rodiči, dětmi a dalšími příbuznými a právní vztahy při náhradní výchově dětí. Základní právní normou je Zákon o rodině.

Manželství se uzavírá souhlasným prohlášením muže a ženy, veřejně slavnostním způsobem a v přítomnosti dvou svědků. Je možný občanský sňatek (starosta, primátor, předseda zastupitelstva) a církevní sňatek (státem registrovaná církev).

Podmínky uzavření manželství:

- Příjmení – možnost jednoho z partnerů, dosavadní nebo můžeme využít obě + stanovíme, jaké bude příjmení dětí.
- Musí předem poznat své charakterové vlastnosti a zdravotní stav a prohlásit, že neznají okolnosti vylučující manželství
- Musí být starší 18ti let (soud může povolit manželství od 16ti let)
- Manželství mohou uzavřít pouze osoby opačného pohlaví

Za poplatek lze uzavřít manželství na kterémkoliv vhodném místě. V případě ohrožení života snoubence/snoubenky se může sňatek uzavřít kdekoli a bez potřebných dokladů.

Sňatek nemohou uzavřít rodiče a děti, sourozenci (včetně osvojení), bratranec a sestřenice sňatek mohou uzavřít.

Druh/družka = muž a žena ve společné domácnosti avšak bez uzavřeného manželství.